

*Інтэрв'ю***Вераніка Панізьнік: Зямныя скрыжалі**

(Размову з бацькам, Сяргеем Панізьнікам, для Беларускага радыё вяла Вераніка Панізьнік, студэнтка першага курса факультэта журналістыкі БДУ)

Вераніка Панізьнік

Суразмоўніца: У Якуба Коласа ёсць такія радкі “Таёмны вы, зямлі скрыжалі! Чаго ў сябе вы не ўпісалі!” Звычайна над скрыжальямі мы разумеем: калі гэта пліта з напісаным на ім свяшчэнным тэкстам, то гэта нешта такое духоўнае. Я звяртаюся да паэта Сяргея Панізьніка з пытаннем, як ён разумее такое слова з біблейскай міфалогіі, як скрыжаль?

Сяргей Панізьнік: Уся наша зямля – Скрыжаль. Я ўяўляю Беларусь вялізнай, мо і даволі патрушчанай, заімшэлаю тою біблейскаю дошкай з заветаў, на якой пазначана наша гістарычная памяць – падзеі, даты, імёны і, самае галоўнае, ідэі.

Суразмоўніца: Як можна прачытаць такія радкі са скрыжальёў?

Сяргей Панізьнік: А трэба толькі ўважліва ўглядацца. Вось такі прыклад. Я нарадзіўся каля мястэчка Лявонпаль у Міёрскім раёне. Гэта на Прыдзвінні. Там і зараз стаіць калона ў гонар Канстытуцыі 3 траўня 1791 года. Дзеяць царква, закладзеная як уніяцкая ў 1774 годзе, і касцёл, дзе так вусцішна правіць службу на нашай роднай мове ксёндз Валдас Пятрайціс.

Сядзіба графа Лапацінскага – гэта тая ж самая скрыжаль. Я даведаўся, што адзін з Лапацінскіх быў пісарам Вялікага Княства Літоўскага. Прадстаўнікі гэтага

графскага роду ўдзельнічалі ў паўстаннях Тадэвуша Касцюшкі, Кастуся Каліноўскага, у Варшаўскім паўстанні 1794 года... Дзякуючы Лапацінскім на берагах Прыдзвіння, у маіх родных мясцінах, ля палаца на берагах Дзвіны-Рубона быў створаны цывілізаваны акрайчык еўрапейскай, а праўдзівей – сусветнай культуры. У мястэчку з пяцівекавой зафіксаванай ў дакументах гісторыяй, якое спачатку належала Сапегам, Агінскім, граф Мікалай Лапацінскі, пісар ВКЛ, 250 гадоў назад пачаў гаспадарчую і культурную дзейнасць. Са славутага мясцовага лёну выпускалі каберцы, сурвэты, абрусы. Працавала тут капялюшная і суконная фабрыкі, дзве фабрыкі для вырабу паперы.

У маёнтку былі 4 арыгіналы Рубенса, фламанскія нацюрморты, англійскія карціны-марыны, антычныя ўзоры мастацтва, венецыянскае шкло. Пры шыкоўнай бібліятэцы знаходзілася друкарня, доследна-навуковыя кабінеты. У аранжарэі французскага парка раслі лаўры, фігавыя дрэвы, ананасавыя, лімонныя і гранатавыя. Працавала складаная сістэма фантанаў. Яшчэ і зараз па абсадках векавых ліпаў можна дагадацца, дзе былі алеі і бяседка, у якой гралі музыкі.

Суразмоўніца: Пазнаёміўшыся з запісамі пра сядзібу Лапацінскага, я магу ўслед за цытаваным там даследчыкам Отанам Гедэманам сказаць, што цэнтрам культуры можна лічыць не толькі Менск ці Вільню, Мёры, Друю ці Дрысу, а і невялікі куточак вось гэтага раю на беразе Дзвіны, дзе дзеялі Лапацінскія?

Сяргей Панізьнік: Цэнтрам культуры зможа стаць кожны асяродак, дзе, як адзначай на прыкладзе Лявонпаля пан Отан Гедэман, адбываліся частыя і людныя сходы, дзе будзілася думка, кіпелі дыскусіі. Лапацінскія і іх сябры імкнуліся жыць культурай усечалавечай. Ці не прыклад гэта і для ўсіх нас? Бо ўсе нашыя ўчарашнія справы ўжо сёння становяцца гісторыяй. Мы ўсе з вамі пішам свае скрыжалі і пакідаем свае адзнакі на скрыжальных нацыі, калі нашы дзеі – стваральныя, творчыя...

Суразмоўніца: Значыць, як гаварыў Купала, “Не ўсё ў капцах паснула, зеллем парасло”?

Сяргей Панізьнік: Не, не і не! Варта толькі ўмець угледзецца ў аколле, як найхутчэй прамінуць тундру гістарычнага безпамяцтва.

Суразмоўніца: А як адгукнулася сядзіба Лапацінскага ў асабістай творчасці? Дапамог натхненню вобраз графа, які быў зусім нядаўна толькі сімвалам прыгнятальніка, эксплуатацара, а калі ж да таго такі чалавек аказаўся каталіцкага веравызнання, то і душыцелем ісцінай веры..?

Сяргей Панізьнік: Пачынаючы ад першага зборніка “Кастры Купалля” я адчуваў уплывы біяполя, назапашанага гэтым культурным асяродкам:

БЕРАГ

*Каля Дзвіны ў крынічанцы лазовай
аскому лета юнага гасіў.
І цяжка выпявала ў сыне слова,
нібы імя, якое Край насіў.
Але калі ўжо наязджаў са свету,
наслухаўшыся, як пня сусед, -
між землякоў я адкрываў паэтаў,
і сам я пачуваўся, як паэт.
Мяне гукалі леты, каб на ўлоне,
я летапісы дзвінскія бярог...
Як Усяслаў, дасюль я у палоне
на Бацькаўшчыну выбраных дарог.
І калі дні Радзімы палымнеюць,
Дзяржаўны Сцяг трапечыцца ўгары,-
тады й на мой маленькі прапар веюць
Прыдзвіння радаводныя вятры.
І Беларусь крывіцкая аберуч
узважае сыноўняе крыло:
маю Любоў,
маю Адданаць,
Веру,-
усё, што вывела мяне
за родны бераг,
і што назад на бераг прывяло.*

Праз тыдзень-два выйдзе мая новая кніжка пад назвай “А пісар земскі...”. Гэта нагадвае радок са Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 года. Але ж, як я адзначаў, пісарам быў і граф Лапацінскі...

1994 год

Ілюстрацыі да інтэрв'ю

Абярэг Параскі Белавус.

Памяць русалляў з XI-XII ст.ст. Ідыяграма вады — знак з эпохі неаліту.

Партрэт Янкі Купалы. Мастак Рыгор Фралоў (1966)

Сяргей Панізьнік — заснавальнік у 1999 годзе Музея Радзімазнаўства ў Лявонпалі.

“Кастусь Каліноўскі”, малюнак Пётры Сергіевіча.

“Агонь у жмені”.

*І Беларусь крывіцкая аберуч узважае сыноўняе крыло:
маю Любоў, маю Ададанаць, Веру,-
усё, што вывела мяне за родны бераг,
і што назад на бераг прывяло.*

Вераніка Панізьнік: Зямныя скрыжалі

(вэб-часопіс «Культура. Нацыя», №32, лістапад 2023, 237-242, www.sakavik.net)

Анатацыя. Вераніка Панізьнік вяла размову з бацькам, Сяргеем Панізьнікам, для Беларускага радыё. У сваіх адказах ён распавёў адкуль, з якіх родных глыбінь, ён чэрпаў сілы для творчасці. Прыкладзены ілюстрацыі.

Вероника Панизник: Земные скрижали

(веб-журнал “Культура. Нация”, вып. 32, ноябрь 2023, 237-242, www.sakavik.net)

Рэзюме. Вероника Панизник беседовала со своим отцом Сергеем Панизником для Белорусского радио. В своих ответах он рассказал, откуда, из каких родных глубин он черпал силы для творчества. Приложены иллюстрации.

Veranika Paniznik: Earth crossroads

(web-magazine “Culture. Nation”, issue 32, November 2023, 237-242, www.sakavik.net)

Abstract. Veranika Paniznik had a conversation with her father, Sergei Paniznik, for Belarusian Radio. In his answers, he told from where, from what native depths, he drew strength for creativity. Few images are attached.